

N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

O pisanju, šutnji i još koječemu

Je li vam se kad dogodilo da vam se u istom danu, možda unutar samo nekoliko sati zbilom nekoliko nepovezanih događaja koji se vrte oko jedne te iste stvari? Možda je riječ o slučajnosti, možda o asocijacijama, a može možda biti da je riječ o nečem višem, naime o pojavi koja se zove sinhronicitet i koja bi trebala – prema mišljenju mistika, pseudoznanstvenika ili dalekovidnih umova (nazovite ih kako hoćete) – ukazivati na jednu dublju stvarnost, stvarnost koja nije omeđena ni prostorom ni vremenom. Barem ne onim Newtonovim ili pak Einsteinovim, da Kantovu teoriju osjetilne spoznaje (transcendentalnu estetiku) ne spominjemo. (Eh, baš sam zabrazio u filozofiju.)

Dakle, meni se dogodilo ovo. Prvo me je neka članica mrežnih stranica Research Gate zamolila da joj pošaljem kopiju članka Kraj povijesti,¹ mišljenja davno objavljenog u ovoj rubrici. Onda sam sasvim slučajno sreo drugu kolegicu, koja mi je opet obačala da će se prihvatiti pisanja davno (prije tri godine!) obećanog članka za rubriku *Kemija u nastavi*. Nekako je u isto vrijeme Radio Zagreb, Prvi program u emisiji *Divni novi svijet* emitirao prije dva mjeseca obavljen razgovor sa mnom povodom izaska knjige *Mala škola pisanja*.^{2,3} Je li se još nešto dogodilo? E, jest. Javili su mi se iz časopisa *Reaktor ideja* da bi htjeli napraviti intervju sa mnom – opet povodom *Male škole pisanja*.

Čitatelju ostavljam na volju da prosudi jesu li spomenuti događaji korelirani, slučajni ili uzročno povezani, no ono što je sigurno (da zauzmem pozitivistički stav) jest da su se dogodili, i to gotovo istodobno. Što ih povezuje? Povezuje ih jedna jedina misao: “Naši znanstvenici malo pišu.” Ili, analitički rečeno, naši znanstvenici malo pišu jer ne znaju pisati. Da to nije samo moje mišljenje ili bolje rečeno neki oblik (mojega) fahkretenizma (jer stručnjak misli da svi moraju znati ono što on zna), svjedoči mi i post što sam ga dobio kao reakciju na ono što sam mu poslao, naime pozivnicu na moj radijski intervju:

Prelušao sam emisiju i slažem se sa svime što ste rekli. Mislim da je to dosta velik problem, a bojim se da će postajati sve veći. Mislim da to nije samo posljedica školskog sustava u kojem se općenito sve manje inzistira na čitanju knjiga i pisanju sastavaka, nego i stava pojedinaca učenika i studenata da se bave samo uskim područjem koje ih zanima, zanemarujući ono što im “ne treba”. Tako postaju “polupismeni eksperti”.

Meni se dogodilo, dok sam još radio i jedno vrijeme na fakultetu bio predsjednik povjerenstva za nagrade studentima, da sam dobio vlastoručno napisanu prijavu jednoga od njih koji je slovio kao izvrstan student, a koja je bila i smisleno i gramatički i pravopisno potpuno neprihvatljiva! Budući da je on kasnije kao izvrstan student ostao na fakultetu, mogu samo zamisliti kako izgledaju članci koje piše! Istina, danas se članci objavljuju samo na engleskom, ali...

Kad sam ja 1969. upisao fakultet na prijemnom smo, uz prirodoslovne predmete, obavezno polagali i sastavak na hrvatskom!

Doduše, mi smo tada u prvom semestru polagali i šiber!

Eto, o tome se radi. Nekoć se na pisanu, pa i izgovorenu riječ gledalo s mnogo većim poštovanjem nego danas. Nekoć su uredništva radio-stanica plaćala kontrolore programa, ljude koji su pažljivo slušali što spikeri govore, a potom o njihovim pogreškama (zamuckivanjima, nakašljavanjima, krivo izgovorenim ili naglašenim riječima) izvještavali urednike. A danas? Pozovu u televizijsku emisiju stručnjake za jezik da govore urednicima i spikerima o onome što su netom pogriješili.

Nečuveno! Bi li jedan liječnik dozvolio da se javno govori kako je pogriješio u dijagnozi? Bi li kirurg mirno slušao da mu se kaže kako je pacijentu odrezao krivu nogu? Ljudi rade, pa i griješe, *errare humanum est*. Točno, ali svaki stručnjak koji drži do sebe i svoje struke drži i do svojeg stručnog dostojanstva. A ono zahtijeva ne da se pogreške pošto-poto prikriju, zataškavaju, nego da se o njima govori s punom odgovornošću kako se ne bi narušio poslovni ugled stručnjaka.*** Tako stručnjak štiti ne samo sebe nego i svoj ceh, svoju struku. To je temelj poslovnog morala i, ako hoćete, profesionalnog poštenja.

Ako toga nema, ako ljudima postaje svejedno što i kako rade, što i kako pišu, to znači da i njihov rad, a u konačnici i struka gubi svoj smisao. Ako je liječniku svejedno je li ili nije postavio krivu dijagnozu, očito mu je svejedno hoće li pacijenta održati u dobrom zdravlju, a u konačnici i u životu. Ako je kemičaru svejedno je li njegova analiza točna ili nije, očito ne drži mnogo do onoga zbog čega ju je napravio. Time njegov rad postaje besmislen, a on se – budući da je za svoj rad plaćen – pretvara u uhljeba, društvenog parazita ili štetocinja, kako se to u doba socijalizma voljelo (lijepo) govoriti.

Isto je i s pisanjem. Ako nam nije važno kako pišemo, neće nam biti važno ni što pišemo. Ako se ne trudimo da svoje misli izrazimo na jasan i razumljiv način, na neizravan način poručujemo čitatelju da nam do njega nije bilo stalo kad smo pisali to što smo pisali. A ako nama nije stalo do čitatelja, još će manje biti stalo čitatelju do nas. Bit će mu jasno (ako nama samima već nije jasno) da smo pisali i objavljivali za sebe, za svoju taštinu. Ako to ne želimo, ako zaista hoćemo pisati za čitatelja i radi čitatelja, već ćemo nekako naučiti pisati – i bez sastavka na prijemnom ispitu.

Literatura

1. N. Raos, Kraj povijesti, Kem. Ind. 63(3-4) (2014) 107.
2. N. Raos, Mala škola pisanja (za znanstvenike i popularizatore), Hrvatsko društvo kemijskih inženjera i tehnologa/Kemija u industriji i Hrvatsko prirodoslovno društvo, Zagreb, 2019.
3. B. Jergović, Prikazi knjiga: Mala škola pisanja (za znanstvenike i popularizatore), Kem. Ind. 69(1-2) (2020) 84.

* Dr. sc. Nenad Raos

e-pošta: raos@imi.hr

** Ali, da nastavim autorovu misao, čovjek treba valjda biti pismen i kad piše na stranom jeziku!

*** Čuo sam priču o blagajnici u banci koja nije htjela primiti prekobrojno isplaćen novac, jer “mi nikad ne griješimo”. Radije je namirila manjak iz vlastitog džepa, nego dovela u pitanje svoje profesionalne kompetencije.